

ODYSSEE

DEEL I

isbn 9789076792286
nugi 302

Leeuwarden, 2018
Vertaling Copyright©mr.drs.G.W.J.Janssen
uitgever:
CHAIRONEIA, Leeuwarden, 8933AX 138
www.chaironeia.nl

Afbeelding kaft: *Odysseus en de Cycloop Polufemos* ca.660 v.C.

Arch.Museum Eleusis under GNU Free Documentation License

Afbeelding voorblad: *Munt van Ithaka: Odysseus met Frugische (=Friese) muts*

HOMEROS

ODYSSEE

De zwerftochten van Odysseus
op de Atlantische Oceaan

Vertaling Gerard Janssen

CHAIRONEIA

Over de vertaler

Gerard Janssen is classicus en oud-docent aan onder andere het Stedelijk Gymnasium te Leeuwarden. Andere vertalingen van zijn hand zijn:

- Plutarchus, de complete *Moralia* en de *Biografieën*, in 19 delen;
- Euripides *Medea*;
- Aristofanes *Lysistrata*
- G. Luck: *De wijsheid van de honden, teksten van Griekse Cynici*;
- Iman J. Wilkens *Waar eens Troje lag*

INHOUD DEEL I

Voorwoord	6		
Inleiding Troje	11		
Vertaling boeken		pg.	
1 <i>Godenvergadering en Terugkeerbesluit</i>	36	13 <i>De terugkeer</i>	335
2 <i>Telemachos in de volksvergadering. Voorbereidingen voor de reis</i>	63	14 <i>Odysseus en Eumaïos</i>	356
3 <i>Pulos</i>	81	15 <i>Aankomst van Telemachos bij Eumaïos</i>	381
4 <i>Lakedaimon</i>	104	16 <i>De herkenning</i>	404
5 <i>Kalypso</i>	141	17 <i>Telemachos komt thuis</i>	420
6 <i>Bij de Faiaken; Nausikaä</i>	163	18 <i>Nog meer agressie</i>	442
7 <i>Aankomst van Odysseus bij Alkinoös</i>	179	19 <i>Odysseus en Penelope</i>	458
8 <i>Bij de Faiaken</i>	194	20 <i>Voortekens van naderend onheil</i>	482
9 <i>Odysseus vertelt</i>	219	21 <i>De wedstrijd met de boog</i>	500
10 <i>Aiolos; Laïstrugonen; Kirke</i>	244	22 <i>De vrijermoord</i>	519
11 <i>Tocht naar de Hades</i>	276	23 <i>De herkenning door Penelope</i>	539
12 <i>Seirenen; Skulla en Charubdis; Thrinakia</i>	308	24 <i>Wederom in de onderwereld</i>	553
Lijst van Kaarten deel I		pg.	
<i>Baai van Hissarlik</i>	13	<i>Zuid-Portugal met Konia en Lagos</i>	127
<i>Troje aan de Wash</i>	22	<i>Atlantische tocht van Menelaos</i>	129
<i>Devil's Dyke</i>	24	<i>St.Vaast met Tatihou</i>	134
<i>Odysseus' eerste reis</i>	34	<i>Medina Sidonia 16^e eeuw</i>	234
<i>Odysseus' tweede reis</i>	35	<i>Fogo, Brava en de Secos-eilanden</i>	239
<i>Route van Nestor en Diomedes</i>	96		
<i>Noord-Spanje, Geraistos</i>	97		

INHOUD DEEL II

Inhoudsopgave en Lijst van kaarten	580
Inleidingen	582
Bibliografie	979
Index van namen en onderwerpen	982

VOORWOORD

Voor u ligt de eerste uitgave van een Atlantische versie van de *Odyssee*, een vertaling die uitgaat van de tienjarige zwerftocht van Odysseus over en langs de kusten van de Atlantische Oceaan. Deze versie is gebaseerd op de sinds de negentiende eeuw ontwikkelde denkbeelden van De Grave, Cailleux, Gideon en Wilkens die, niet tevreden als ze waren met de bestaande interpretaties van de Homeros teksten, alle geografische, klimatologische, nautische en culturele bijzonderheden van de *Ilias* en de *Odyssee* minutieus onderzocht hebben om te zien of ze overeenstemden met de traditionele opvattingen, die beide boeken op de Middellandse Zee situeren, Troje in Turkije plaatsen en de Achaïers als Grieken zien. Uit dat onderzoek is gebleken dat de traditionele denkbeelden zijn gebaseerd op geloof en dogma's en niet op rationele argumenten. Zij stelden vast en bewezen met talloze argumenten dat:

- Troje niet Hissarlik in Turkije kan zijn geweest;
- Achaïers, Argivers en Danaërs niet gezien kunnen worden als Grieken;
- Odysseus nooit tien jaar op de Middellandse Zee rondgezworven kan hebben.

Toen zij deze drie punten hadden vastgesteld, zijn de auteurs gaan zoeken naar de ware achtergrond en de juiste geografische omstandigheden van de door Homeros genoemde plaatsen. Hun oplossingen zijn gebaseerd op logische redeneringen, argumenten en waarschijnlijkheidsbewijzen. Daarbij moeten wij steeds voor ogen houden dat wij, als het gaat om de bronstijd, de achtergronden van Homeros en de werkelijkheid achter de *Ilias* en *Odyssee*, in wezen niets zeker weten, noch op micro- noch op macro-niveau. Betekenissen van talloze homerische woorden zijn onzeker, laat staan de betekenis van rituelen en religieuze kaders. Homeros was geen beginpunt maar een neerslag van duizenden jaren geschiedenis en cultuur. Daarvan is via opgravingen alleen de materiële kant fragmentarisch naar boven gekomen en in musea bewaard, maar de religieuze, filosofische en maatschappelijke achtergronden blijven voor ons grotendeels verborgen.

De bedoeling van deze uitgave is dan ook niet om vast te stellen hoe het is geweest maar om volgens de lijnen van de logica mogelijke oplossingen aan te bieden die uitgaan van een coherente theorie over cultuur, religie en geschiedenis die op alle tekstonderdelen van Homeros toegepast kan worden. Om een voorbeeld te geven: *ambrozijn* en *nektar* zijn onbekende begrippen voor ons. Er is geen ambrozijn of nektar in de musea te vinden en er is geen commentator die weet wat dat zijn. Cailleux heeft echter een theorie ontwikkeld over de oorspronkelijke Gallo-Germaanse religie, waarin mummificatie en de wederopstandingsgedachte de kern vormen en die in alle onderdelen van de Homeros tekst terug te vinden is. Daarin past het idee dat de mummificeerders gebruik maakten van teer en amber om de lijken te con-

serveren, zodat de woorden ambrozijn en nektar afgeleid zouden kunnen zijn van *amber* en *nek-tar* "lijkenteer". Teer werd volgens de laatste wetenschappelijk inzichten al in de steentijd uit verhit berkenbast gewonnen en amber spoelde rijkelijk aan alle Oost- en Noordzeekusten aan. Deze etymologie is geen feit maar een theorie. Ongetwijfeld zijn er ook andere oplossingen mogelijk en ieder die een betere verklaring met de daarbij behorende consistente theorie weet te bedenken kan zich in de discussie mengen. Vaak zijn er verschillende antwoorden mogelijk. Op de vraag waar Troje dan lag, als het niet in Turkije lag, antwoordt Vinci dat het in Finland lag en Cailleux in Engeland. In alle gevallen gaat het erom wie de beste argumenten heeft en niet wat de waarheid was die we nooit zullen weten. Vooralsnog vind ik de gedachten en oplossingen van Cailleux over het algemeen aannemelijk, bij wijlen geniaal en vaak beter dan die van Wilkens.

Naast de nieuwe geografische inzichten die de Atlantische theorie opgeleverd heeft is de discussie over de wezenlijke inhoud van de *Odyssee* een minstens even belangrijk onderdeel van de theorie. Daarbij gaat het om de verschillende lagen die door de genoemde auteurs in de *Odyssee* zijn ontdekt. De eerste, oppervlakkige laag is die van het mythologische verhaal, de avonturenroman die de *Odyssee* zeker ook is, met allerlei buitenissigheden als nimfen, goden, reuzen, kannibalen, wonderbaarlijke reddingen, toversluiers etc.. De tweede laag zit al wat dieper en is alleen voor nautisch goed onderlegde personen te begrijpen. Daarbij gaat het om de grote hoeveelheid nautische aanwijzingen die in de tekst verborgen zitten ten aanzien van aanloophavens, windrichtingen, afstandsbepalingen, gevaren, koersen e.d.. Het gaat te ver om de *Odyssee* een soort *pilot* te noemen voor de Atlantische Oceaan, maar als we de door Homeros aangegeven koersen en afstanden nauwkeurig onderzoeken en afzetten op de zeekaart kunnen we een groot gedeelte van de tocht van Odysseus zonder moeite op de Oceaan plaatsen en blijkt de Middellandse Zee veel te klein te zijn. De derde en diepste laag is het verhaal van de inwijding van de noviet Odysseus in de religie van Kirke, zijn doodservaring bij de Acheron, zijn beproevingen en zijn wederopstanding als de nieuw-ingewijde koning van Ithaka.

De reacties op de drie bovengenoemde punten, de basisstellingen van de Atlantische theorie, zijn verschillend. Sommige critici zijn niet in staat de geografische, taalkundige en etymologische argumenten te weerleggen maar schieten in een defensieve houding, waarbij men alle bewijzen wegmoffelt onder het kopje "poëtische vrijheid". Deze opvatting over de ongebreidelde poëtische fantasie van de dichter is simpelweg onjuist. De minutieuze beschrijving in *Ilias* II van alle regimenten die aan de Trojaanse Oorlog deelnemen met de bijbehorende geografische gegevens zouden in een fantasieverhaal volslagen onnodig, onzinnig, buitengewoon saai en een goede dichter onwaardig zijn. De opvatting van De Grave (I,181) is dan ook aannemelijker: '*Als Homerus niet getrouw was geweest aan de*

feiten en aan de geografische bijzonderheden, dan zouden zijn werken nooit de grote roem verworven hebben die hun deel geworden is'. Wie zich op het "poëtische" standpunt stelt gooit daarmee tevens alle mogelijke aanwijzingen die Homeros geeft over de geschiedenis en cultuur van de bronstijd in ons eigen deel van Europa weg. Anderen, die de argumenten van onze Atlantische auteurs niet kunnen ontkrachten maar zich toch niet achter de Atlantische theorie willen scharen en liever hun oude dogma's omarmen, laten zich snel verleiden tot het ridiculiseren van de theorie, een houding die de wetenschap onwaardig is maar bij critici vaak wordt waargenomen. Alle Atlantische auteurs hebben blootgestaan aan deze onheuse bejegening. Een voorbeeld daarvan heb ik opgenomen in de Inleiding Atlantische auteurs, waarin ik de kritiek van C.Crossley van de universiteit van Birmingham op Cailleux bespreek.^a

Een merkwaardig punt van kritiek is dat de Atlantici afbreuk zouden doen aan de Grieken of, sterker nog, een antipathie zouden koesteren jegens de Grieken en hun kunst en cultuur. Het tegendeel is het geval. De Grieken hebben juist gezorgd voor het bijeenharken en trouw conserveren van de Homerostekst, die voor hen een soort bijbel was, waardoor wij dat onschatbare historische en oudste literaire document van de westerse cultuur nog bezitten. De Grieken staan ook niet buiten maar midden in de westerse cultuur, aangezien hun volk is ontstaan uit de talrijke immigraties van noordelijke en westerse migranten en zeevolken die wij nu Ioniers, Aioliërs en Doriërs noemen, terwijl de grote Griekse hoofdstad Marseille een belangrijke rol in de scheepvaart, de religie, de wetenschap en de West-Europese binnenlandse handel speelde. Uiteraard staan ook de Griekse prehistorie, de Kretenzische en Myceense beschaving en de belangrijke Griekse kunstuitingen van welke tijd ook in Griekenland zelf hier niet ter discussie. Het enige dat de Atlantici aantonen is dat de Trojaanse Oorlog en de *Odyssee* zich niet op en rond de Middellandse Zee hebben afgespeeld en dus niets met de Myceense cultuur of het latere Hellas te maken hebben.

Kelten of Gallo-Germanen?

Alle Atlantische auteurs spreken steevast over Kelten of Proto-Kelten, begrijpelijk omdat Homeros de '*erg bekende*' moeder van de Kelten, Galatea, ook met name noemt (*Il.18,45*). De benaming "Kelten" gaat volgens sommige archeologen echter niet verder terug dan ca. 800 v.C., de periode van de Hallstattcultuur, terwijl andere juist alle urnenveldculturen uit de brons- en ijzertijd als Keltisch beschouwen. Om de kennelijk belaste naam "Kelten" te vermijden spreek ik liever van de Gallo-

^aMet "Atlantische auteurs" wordt in dit boek bedoeld op De Grave, Cailleux, Gideon, Wilkens en in mindere mate Vinci.

Germaanse cultuur, waarmee de cultuur in West-Europa sinds het Neolithicum wordt aangeduid. Zowel Cailleux als Wilkens wijzen op de geweldige technische kennis van de Gallo-Germanen op het gebied van schepen, wapens, strijdagens, landbouwwerktuigen, wegeaanleg, goud- en zilverbewerking, zoutwinning, emaillering etc., waarvan veel elementen in de gedichten van Homeros als vanzelfsprekend en terloops worden genoemd maar die getuigen van een zeer goed ontwikkelde maatschappij. Veel gebruiken zijn van oorsprong Gallo-Germaans, zoals de weekindeling met de benoeming van de dagen, bepaalde dagen als Allerzielen en Allerheiligen op 1 en 2 november, het begin van het Gallo-Germaanse nieuwe jaar bij de herfstdag-en-nachtevening, het 1 mei-lentefeest van Apollo (Belenus). Daarom is het onjuist onze West-Europese voorouders uit de steen-en-bronstijd als "barbaren" af te schilderen, in de zin van "onontwikkeld", hoewel deze Griekse term in wezen alleen maar "vreemd, buitenlands" aanduidt. Het is zelfs zo dat de kwalificatie "vreemd, buitenlands" volledig ongepast is, omdat de Gallo-Germaanse religie en cultuur, die zich gedurende duizenden jaren ontwikkeld heeft tot wat het nu is, onze eigen westerse beschaving is.

De vertaling

De vertaling is in hexameters en zoveel mogelijk letterlijk, dat wil zeggen dat alle informatie van een homerische zin of periode zo goed mogelijk wordt weergegeven. Uiteraard is dit niet altijd helemaal gelukt, aangezien het metrum zijn beperkingen heeft. In elk geval heb ik vermeden woorden toe te voegen die niet in Homeros staan, zoals de meeste vertalers wel doen, die de lezer in de Griekse setting drukken, zoals door de toevoeging "berg" bij Olympos en "eiland" bij Lesbos. Het woord "Griek" of "Grieks" zult u niet in de vertaling tegenkomen, omdat Homeros nooit van Grieken spreekt en het nooit over dat volk in de Middellandse Zee heeft. Het gebruik van de hexameter is een gevolg van de opvatting van de Atlantici dat de hexameter niet echt geschikt is voor het Grieks, dat veel lange klinkers en een muzikaal accent heeft, maar meer bij Gallo-Germaanse talen met hun korte lettergrepen en klemtonen past. Het is mij gebleken dat de hexameter uitstekend bij het hedendaagse Nederlands past, al zijn er hier en daar kleine aanpassingen nodig. Met name woorden met drie korte lettergrepen zijn niet goed inpasbaar, zoals "onbegrijpelijke". Midden in een vers heb ik dit soort woorden soms toch gebruikt, waarbij de lezer een korte -e- maar moet inslikken en in dit geval lezen "onbegrijpelijke". Enjambementen met een afkorting na de eerste lettergreep worden als een geheel woord in de volgende regel gezet.

Na elk hoofdstuk van de *Odyssee* zijn de aantekeningen te vinden die in de tekst met een * worden aangeduid. Zo kan de lezer het hoofdstuk in zijn geheel lezen en daarna met behulp van de aantekeningen dieper in de Atlantische wereld binnendringen. De aantekeningen verwijzen veelvuldig naar de Inleidingen van deel II,

die alfabetisch op onderwerp zijn opgenomen. Voor een goed begrip van de *Odyssee* en de Atlantische setting zijn deze inleidingen onontbeerlijk.

Het is nadrukkelijk niet de bedoeling van dit boek het werk van de hierboven genoemde Atlantische auteurs nog eens over te doen. Om echter de nog niet in de Atlantische gedachte ingewijde lezer te plezieren heb ik de Inleiding Troje vooraan geplaatst, waarin de argumenten voor de Atlantische setting in kort bestek worden uitgelegd.

Wat de spelling van namen betreft ga ik in het algemeen, maar niet consequent, uit van de Griekse spelling. Ik schrijf dus wel Skulla en niet Skylla, Olumpos en niet Olympus maar laat, om geen verwarring te wekken, ingeburgerde woorden in de "latijnse" spelling soms staan, zoals Skythen in plaats van Skuthen of Lycurgus in plaats van Lukourgos. Ook Odysseus en Odyssee houden de bekende spelling.

Ik wens de lezer veel leesplezier met deze nieuwe en bijzondere vertaling. Wie eenmaal gegrepen is door de Atlantische theorie zal zien dat zijn horizon ruimer wordt, dat de gebeurtenissen en de avonturen van de helden in de bronstijd tastbaarder worden, omdat ze zich in onze eigen contreien hebben afgespeeld, en dat het lezen en herlezen van de *Odyssee* met zijn drie betekenislagen een geweldige ervaring wordt. We kunnen alleen maar erg dankbaar zijn dat de Grieken onze en uiteraard ook hun Homeros al die eeuwen nauwgezet bewaard hebben.

De volgende afkortingen worden gebruikt voor de werken van Cailleux:

OC: *Origine celtique de la civilisation de tous les peuples*,

PH: *Poésies d' Homère*,

PA: *Pays Atlantiques, decrits par Homère*.

Speciale dank ben ik verschuldigd aan Henk van Oosten, die de gehele vertaling van kritische kanttekeningen heeft voorzien en mij met zijn verslagen van reizen naar de door Homeros genoemde Atlantische gebieden nuttige informatie heeft gegeven. Ook dr. Benno Zuiddam dank ik voor zijn commentaar op de eerste tien vertaalde boeken van de *Odyssee*, waarmee hij mij behoed heeft voor een aantal valkuilen. De grootste dank gaat echter uit naar drs. Iman Wilkens, die met zijn boek *Waar eens Troje lag* grote indruk op mij heeft gemaakt en mij ook via persoonlijke contacten blijvend geïnspireerd heeft. Dankzij Wilkens is ook het werk van Cailleux na een eeuw stilzwijgen "weder opgestaan". Ik hoop met dit werk alle Atlantische auteurs de eer gegeven te hebben die zij verdienen.

Leeuwarden

oktober 2017

G.W.J.Janssen

INLEIDING TROJE

Waarom Hissarlik Troje niet kan zijn geweest^a

Het is van groot belang voor de Atlantische setting van de *Ilias* en de *Odyssee* om te weten waar Troje gelegen heeft. Van de Atlantische auteurs heeft De Grave geen denkbeelden geopperd, terwijl Cailleux en Wilkens de streek rond Cambridge en de Gog Magog Hills als het oude Troje zien. Vinci plaats Troje op mijns inziens ondeugdelijke gronden in Finland, zie Inleiding Atlantische auteurs. Een gedetailleerde beschrijving van het scheepskamp aan de Wash en het slagveld rond de "oorlogsdijken" en de muren met alle in de *Ilias* voorkomende plaatsen zijn in het boek van Wilkens te vinden. Hoewel het niet de bedoeling van een inleiding op de *Odyssee* is om alle opmerkingen van Cailleux en Wilkens over Troje gedetailleerd te behandelen, is het onvermijdelijk om een aantal argumenten tegen de situering van Troje aan de kust van Klein-Azië (Hissarlik) te herhalen. Wilkens heeft maar liefst veertig punten opgesomd van kenmerken die Homeros in de *Ilias* en *Odyssee* aan Troje toeschrijft, waarvan er vele absoluut niet op Hissarlik van toepassing zijn. Ik noem er enkele:

1. De omvang van de stad

Door vele auteurs en archeologen is Homeros beschouwd als de enige echte bron van kennis over de Trojaanse oorlog. Zij menen dat de plaatsbepalingen, de namen van rivieren, de windrichtingen en tijdsbepalingen vrij exact zijn en op de kaarten te traceren zijn. De belangrijkste exponent van deze gedachte is H. Schliemann geweest, die meende in Hissarlik het historische Troje gevonden te hebben. Tot op heden is deze identificatie verdedigd, onlangs nog door de huidige opgraver van Troje, Manfred Korfmann, die bij de Trojetentoonstelling in Duitsland in 2001 nota bene een maquette heeft gemaakt van een groot Troje met voorstad en al, ook al spreekt Homeros in het geheel niet van een voorstad.^b Dat hij zijn droom op een onwetenschappelijke wijze baseerde op het vinden van een paar meter lange, lage aarden wal en wat sporen van muurtjes en zo een illusie als de werkelijkheid voorstelde, is door verschillende geleerden zoals de oud-historicus F.Kolb in diverse gremia aangetoond. Ook J.H.Blok vindt het bedrog, als men Troje VIIa voor wil stellen als een grote stad met handelsbetrekkingen met de gehele toenmalig bekende wereld. Troje lijkt in geen enkel opzicht op de grote centra als Oegarit,

^a Zie Dictys *Dagboek van de Trojaanse Oorlog* Nawoord J.

^b De Troje-polemiek: zie Projekt Troia (www.uni-tuebingen.de/troia).

Knossos of Mycene. Het moet volgens Homeros een grote burchtstad en een religieus centrum zijn waar minstens 20.000 mensen woonden met een uitbreiding wegens buitenlandse garnizoenen tot 50.000 man^a. Zelfs Korfmann erkende uiteindelijk dat de stad slechts aan enkele duizenden of ruim duizend inwoners plaats had kunnen bieden. Volgens Kolb was Troje VIIa niet meer dan een bescheiden nederzetting met een *paar dozijn bewoners op de burchthoogte* van Hissarlik.^b Volgens J.H.Jongkees (Gideon p.26) beslaat de oppervlakte van Hissarlik nog geen *'twee hectaren, wat gelijk staat aan een flink plein in een moderne stad'*.

2. De landstreek Frugië

Een belangrijk argument tegen de situering van Troje in Turkije is het feit dat Homeros de Trojanen als Frugiërs omschrijft. Nu is de tijd van aanwezigheid en de invloed van de Frugiërs in Asia Minor door teksten en archeologische gegevens zeer goed bekend. *'We kunnen pas van Frugiërs spreken aan het begin van de 8^e eeuw v.C.'* schreef Ekrem Akurgal, die zijn leven wijdde aan de studie van de oude culturen in Klein-Azië en eraan toevoegde dat er in de vier eeuwen vóór 800 v.C. geen spoor van Frugiërs daar of elders in Klein-Azië te vinden is.^c Daarna pas begint de kolonisatie vanuit Griekenland en Thracië.

3. Verwoeste Myceens paleisculturen

Carl W.Blegen, opgraver van Troje, beschouwde Troje VIIa als het Homerische Troje, omdat deze stad ca. 1180 v.C. door mensenhanden vernietigd zou zijn, een datum die dicht in de buurt ligt van de geaccepteerde datum van de Trojaanse oorlog. Het is echter wel vreemd dat de paleizen van Mycene, Pulos, Knossos en vele andere centra van beschaving al vóór 1200 v.C. waren verwoest, waarschijnlijk door toedoen van de Zeevolken. De grote overwinnaars van de Trojaanse oorlog, Agamemnon, Nestor en Menelaos keerden niet alleen naar een verwoest rijk terug, ze waren in dat geval al uit verwoeste paleizen vertrokken! Ook de maker van de BBC-documentaire *In search of the Trojan war*, Michael Wood, moest erkennen dat, zolang de verwoesting van Troje geplaatst wordt aan het eind van Troje VIIa, de archeologische gegevens geen steun bieden. De vernietiging van Troje VIIa wordt algemeen toegeschreven aan "raids" van piraten of Zeevolken zoals de *Ekwesh* en *Sequani*.

^a*hieron ptolietron* -heilige burcht: 1,2; *mega astu* -grote stad: II,332; 50.000 man: VIII,557.

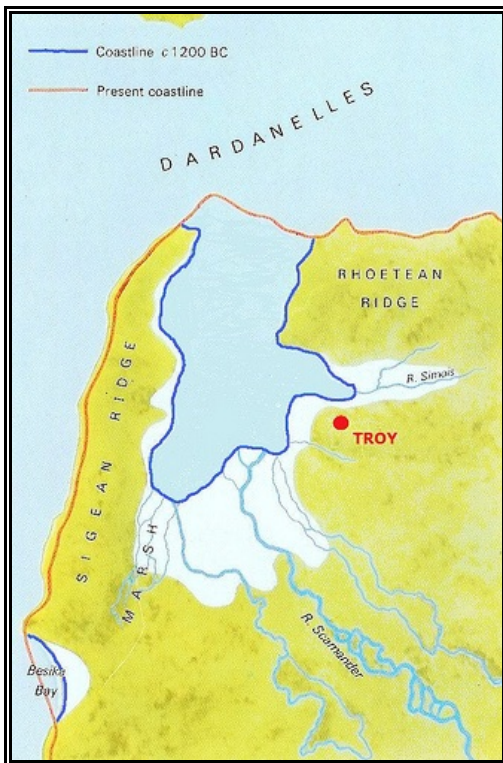
^bBlok J.H. *De nieuwe strijd om Troje. Een debat in Duitsland over wetenschap en samenleving* in: *Hermeneus* 74,3 (2002) p.225

^cE.Akurgal, *Frygische Kunst*, Ankara, 1955.

4. Motief voor de oorlog

Bovendien is het aangevoerde motief voor de Trojaanse oorlog, namelijk handelsmotieven - men wilde de toegang tot de Zwarte Zee beheersen om de handel daarop veilig te stellen - ongeloofwaardig, aangezien er geen of weinig sporen uit de bronstijd van handelsbetrekkingen met de Zwarte Zee gevonden zijn, de Grieken pas na 800 v.C. kolonies zijn gaan stichten en Homeros in het geheel niets schrijft over een Trojaanse vloot! Een ander motief, de "culturele clash tussen Europa en Azië", zoals door sommigen wordt aangevoerd, wordt ook niet gestaafd door Homeros, aangezien beide grootmachten dezelfde taal spreken en dezelfde goden en religie hebben, uitgezonderd een aantal bondgenoten van de Trojanen die andere talen spreken (II,804).

5. Achaische legerkamp en de kustlijn

De huidige kustlijn bij Hissarlik is niet die van de bronstijd. Waar de Achaische legers geland zouden moeten zijn lag toen een baai die in de loop der eeuwen is verzand. Sommigen nemen dan maar aan dat de Achaiers in de Besika-baai daaronder zijn geland, maar vergeten dat Homeros het slagveld niet door twee rivieren laat doorsnijden, waar de strijders telkens door- of overheen zouden moeten trekken. Bovendien is een scheepskamp daar niet blootgesteld aan noorderstormen, die de zee het land opstuwen (XIV,394). Het strand van de baai waar de 1186 schepen ingegraven liggen moet zeer breed zijn geweest en een lange monding gevormd hebben (*Eurus*-breed, *stoma makron* -'lange monding': XIV,36). Als we per schip met toebehoren een breedte van 20 meter aannemen, moet het een strand van minstens 20 km zijn geweest, of met

dubbele rijen schepen, trapsgewijze opgesteld, minimaal 10 km (XIV,35). De Besikabaai is slechts 2,5 km breed en vormt ook geen lange monding. Op de kaart is te zien dat de zogenaamde rivieren Simoeis en Skamander niet samenvloeien, en zeker niet ver vóór het scheepskamp, zoals Homeros ons vertelt.

6. Hellespont

Het Achaische kamp bij Troje ligt volgens Homeros aan de wijde golf van de Hellespont en de Oceaan en niet aan de Egeïsche Zee, zoals op het kaartje te zien is. De door de Grieken "Hellespont" genoemde Dardanellen komen niet in aanmerking, aangezien dat een smal kanaal is en niet de onmetelijk uitgestrekte plas water van Homeros^a. Deze zee voor het Achaische kamp wordt in XXIII,230 de Thracische Zee genoemd. Thracië ten noorden van Griekenland heette in de Homerische tijd niet Thracië, omdat het gebied nog niet door Gallo-Germanen gekoloniseerd was, en komt dus niet in aanmerking. Thracië is namelijk een Atlantische naam, aangezien Thraké een van de dochters van Okeanos was. Herodotos noemt de Thraciërs het grootse volk van de wereld (V,3), waarmee hij uiteraard niet het kleine Thracië bedoeld kan hebben maar de Kelten (Gallo-Germanen) die het gehele noorden en westen van Europa bewoonden.

Achilles ziet bij zijn tentenkamp de zon over de oceaan opkomen^b. Ten eerste is de Egeïsche Zee, waar Achilles de zon ziet opkomen, geen oceaan, laat staan de nauwe Griekse Hellespont, en wordt de Middellandse Zee in de klassieke wereld nooit als "oceaan" aangeduid maar als een zee die in verbinding staat met de oceaan. Ten tweede is het zo dat, als Achilles de zon over de zee ziet opkomen, zijn kamp kennelijk uitziet op het oosten en niet op het westen, zoals bij Hissarlik het geval is!

7. Getijden en stroming

Uit dezelfde passage VII,422 blijkt dat de Oceaan diepe stromingen kent^c. Herhaalde malen spreekt Homeros ook over eb-en vloedbewegingen, bijvoorbeeld in 6,95 als Nausikaä op het kiezelstrand aan zee de kleren te drogen legt. De zin (lett.): '*De zee spoelt daar steeds de kiezelstjes schoon naar het land toe*' kan niets anders betekenen dan dat de zee bij vloed de kiezelstenen tot enkele meters verder op het strand schoonwast en niet tot de 10 centimeters die aan de Middellandse Zee normaal zijn en waarop je geen grote was kunt laten drogen. Bij afgaand tijd worden de kleren dus te drogen gelegd op de dan inmiddels door de sterke zon opgedroogde schone kiezels. Ook in XVIII,399 staan onmiskenbaar drie termen vermeld die alleen op de Oceaan kunnen slaan: *Okeanos apsorroös* - 'de Oceaan met zijn eb- en vloedstroom', *roös Okeanoio* - 'de stroming van de Oceaan' en *reën aspetos* - 'hij stroomde eindeloos of onmetelijk ver voort'. Een belangrijke passage is deze:

^aplatus-wijd, *apeiron*-oneindig groot: 24,82 en XXIV,545.

^bZie VII,422; XXIV,12.

^c*bathyroös* -diepstromend, *akalarreitos* -rustig stromend; de stam *-re-* of *-ro-* betekent "stromen".

Ze riepen elkaar toe de schepen vast te grijpen en dan de glanzende zee in te trekken; zij maakten de trekgeulen vrij; gejuich weerklonk tot de hemel, omdat zij verlangden naar huis te gaan. Ze haalden de stutten al onder de schepen vandaan. (*Il.2,151 ev*)

De Achaiers hadden na hun landing aan de Wash de schepen bij vloed (springtij?) via uitgegraven geulen zo hoog mogelijk op het strand laten lopen, waarna ze aan de zee kant een stevige hoge wal aanlegden om de schepen tegen de zee te beschermen. In deze passage blijkt dat de mannen de inmiddels weer dichtgeslibde geulen opnieuw moesten uitgraven. Het is evident dat ze dat werk bij eb doen om de schepen bij vloed water onder de kiel te laten krijgen. Meer passages waaruit het bestaan van eb- en vloedbewegingen af te leiden is zijn *Ilias* 2,845; 8,490; 17,163; 23,61. In de laatste passage staat dat Achilles op het strand van de luid bruisende zee lag te huilen samen met talrijke Murmidoniërs '*op een schone plek, waar de vloedgolven altijd over het zand spoelden*'. Uiteraard kunnen deze mensen niet allemaal op een door de vloed schoongespoelde randje liggen als het een Middellandse-Zeestrand zou betreffen (zie boven bij Nausikaä). Het iterativum *kluzeskon* (-spoelden altijd) geeft aan dat het schoonspoelen een herhaald proces is en niet eenmalig bij een harde stormwind plaatsvindt.

Deze argumenten vormen een onomstotelijk bewijs voor de Atlantische setting van de *Odyssee*. Daarmee is de Middellandse Zee voorgoed uitgesloten als toneel van de Trojaanse Oorlog en de *Odyssee*, aangezien deze zee geen stromingen en getijverschillen van enige betekenis kent.

8. Negen rivieren

In XII,18 beschrijft Homeros hoe Poseidon en Apollo acht rivieren die van het Ida-gebergte naar zee stromen negen dagen lang tegen het Achaïsche kamp lieten beuken, zodat het uiteindelijk met de grond gelijk werd gemaakt. De rivieren zijn de Resos, Heptaporos, Karesos, Rodios, Granikos, Aisopos, Skamander en Simoeis. Een negende rivier, de Satnioeis, ontsprong niet van de Ida en deed niet mee aan deze verwoesting. Deze rivieren krijgen epitheta mee als *mezas* -groot, *euru reon* -'wijd stromend', *bathudines* -'met diepe getijdestromen', *mega kuma* -'grote deining', en de Skamander is dieper dan de grote Achilles hoog is. Een blik op het kaartje van de baai van Hissarlik (zie boven) is voldoende om te beseffen dat er geen negen rivieren rond Troje stromen en dat er zeker geen acht brede rivieren de Besika-baai in stromen, die ook nog eens aan getijdebewegingen onderhevig zijn! De zogenaamde Skamander in Turkije had tijdens het bezoek van Xerxes aan die streken niet eens genoeg water om zijn leger van water te voorzien. '*In de zomer staat hij droog en 's winters staat er niet genoeg water voor een gans om in te*

zwemmen', schrijft de reisverslaggever Bélon.^a Het is zelfs zo dat wie deze negen rivieren rond een bronstijdvestiging ergens in Europa weet te plaatsen automatisch het slagveld van Troje zal vinden! Er zijn rond Hissarlik immers op een paar pijlpunten na ook geen sporen gevonden van een grote, langdurige oorlog: geen enorme hoeveelheden bronzen resten van zwaarden, wagenbeslag, paardenbitten enz., zoals die wel gevonden zijn in de vlakte van de Cam aan de Wash.

Zo kunnen we eindeloos doorgaan met argumenten aan te dragen waarom Troje niet in Turkije heeft gelegen, terwijl het argument van het bestaan van stromingen en eb en vloed op zich al genoeg zou moeten zijn om de geesten naar de Atlantische Oceaan te draaien.^b Tegenstanders kunnen aanvoeren dat er toch schriftelijke "bewijzen" zijn van het bestaan van Homerische plaatsen, goden en personen (Wilkens p.15). Zo worden de in de Hittietische archieven genoemde 'Ahhi-jawa', 'Wilusa' en 'Taruisa' vertaald als 'Achaiers', 'Ilion' en 'Troje'. Ook Alexander (Paris?) kan worden gelezen in de Hittietische naam Alaksandus. Lineair-B tabletten uit Kreta geven namen als atana (Athene), diwonosojo (Dionusus), pulo (Pulos), toroja (Trojaans). Daartegen kan worden opgemerkt dat de aanvoer van Zeevolken, waartoe de Achaiers en de Trojanen behoorden, zich niet heeft beperkt tot 1200 v.C., hoewel er toen een enorme verwoestende golf over het Middellandse zeegebied uitgewaaid lijkt te zijn. Al veel eerder, vanaf 2000 v.C., is er sprake van vreemde volkeren van de zee, waarvan sommige als verdedigingsstroepen en lijfwacht in dienst waren van het Egyptische rijk, zoals gemeld wordt over de Shardana op de tempelmuren in Egypte. De immigratiegolven van Ioniërs en Aio-liërs vonden ook vanaf ca. 2000 v.C plaats. Indien de identificaties van bovengenoemde namen te handhaven zijn, is het niet onaannemelijk dat enkele namen reeds met de eerdere golven zijn meegekomen. Verder heeft Easton aangetoond dat de bedoelde Alaksandus alleen met Troje VI verbonden kan worden, als we uitgaan van een zeer vroege datum: 1295, terwijl er van Ahhiyawa als vijand geen sprake is in Muwatallis' correspondentie. Homeros maakt overigens totaal geen melding van een koninkrijk van Hittieten, hetgeen vreemd genoemd kan worden, als de Achaiers onder de duiven van dit rijk gaan schieten! Het is volgens Easton onmogelijk op grond van de gegevens uit de Hittietische bronnen de historiciteit van een Trojaanse oorlog te bewijzen.^c Het heilige dogma van de Griekse setting

^aP.Bélon *Observations en Grèce*, Parijs 1553.

^bVoor meer argumenten zie Gideon p23 ev en Wilkens p.77 ev.

^cEaston D. *Has the Trojan War been found in: Antiquity* LIX, (1985) p.188 ev concludeert dat de historiciteit een kwestie van *geloven* is, een religieuze en geen geschiedkundige deugd!

doet de wetenschappelijke wereld echter de ogen sluiten. Dat is wel begrijpelijk aangezien anders alle artikelen en boeken over een vermeende Myceense of Griekse achtergrond van Homeros op slag totaal irrelevant blijken te zijn. Wilkens (p.50): '*Vidal-Naquet zei dat de theorie dat Homeros het over de Myceense cultuur heeft 'een lijk is dat steeds weer moet worden gedood'.*'^a Wie echter bij zijn geloof blijft, zal toch minimaal moeten aantonen dat alle hierboven genoemde geografische aanwijzingen van Homeros wel degelijk op Hissarlik slaan!

Twijfels over de "grieksheid" van Homeros bestonden er echter al in de oudheid, waarvan hier enkele voorbeelden volgen.

1. Mycene, de hoofdstad met 'brede straten' van het grote rijk van Agamemnon, die maar liefst met 100 schepen aan de oorlog deelnam en er nog 60 aan de Arkadiërs uitleende, was volgens de grote Griekse geschiedschrijver Thucydides nooit meer dan een dorpje, zoals het ook nu nog geen duizend inwoners telt, terwijl de bekende Myceense burcht met zijn Leeuwenpoort al helemaal geen "stad" te noemen is en, zoals gezegd, al vóór de Trojaanse Oorlog was vernietigd.^b In 4,13 zegt dezelfde schrijver dat de Grieken pas rond 700 v.C. zeegaande schepen zijn gaan bouwen, dus 500 jaar *na* de Trojaanse Oorlog. Voordien ging alle handel over land. Ook elders blijkt Thucydides zijn twijfels te hebben over het waarheidsgehalte van de Homerosteksten ten aanzien van de vloot van Agamenon, de plaatsing van Charubdis in de straat van Messina en de aanwezigheid van Laistrugonen en Cyclopen op Sicilië.

2. Plato (*Staat* 3) had ernstige twijfels over de Griekse herkomst van de *Ilias* en *Odyssee*. '*De grote filosoof was geen bewonderaar van de fantasierijke dichter, aangezien de goden zich met hun jaloezie en wraakzucht als menselijke wezens gedroegen. Hij was bezorgd over de bedervende invloed van Homeros op de geest van de Griekse jeugd, vooral vanwege het gebrek aan respect voor de goden. Hij heeft zelfs voorgesteld bepaalde passages in de epen te veranderen of te schrappen*' (Wilkens p.23)!

3. De eerste Griekse historicus, Herodotos, geboren ten zuiden van de streek waar Troje gelegen zou moeten hebben, namelijk in Halikarnassos, omringd door plaatsen die pretenderen de geboorteplaats van Homeros te zijn, zoals Kolofon, Ios, Smyrna, Rhodos, blijkt evenwel niets te weten over de oorsprong van de Homerosteksten en gaat zelfs op reis naar Egypte (!) om bij de priesters daar informatie in te winnen (Her. 2,112). Volgens hen was Helena nooit in Troje geweest, was Troje

^aWilkens geeft als bron P.Vidal-Naquet, *Introduction to the Iliad*, vert. P. Mazon, Gallimard, Paris, 1975.

^bThucydides *Pel.Oorlog* I,1-13 ;6,2.

niet ingenomen of in brand gestoken maar ging Menelaos spoorlags naar Egypte om Helena op te halen. Herodotos blijkt ook niets van de historie van de Trojaanse Oorlog te weten en plaatst de tijd waarin Homeros zelf leefde in zijn *Historiën* op ca.880 v.C en in zijn *Biografie van Homeros* op 1102 v.C.

4. Strabo, de Griekse geograaf die bijna de gehele Romeinse wereld gezien had, schreef rond 20 v.C. al dat Homerus zeer goed op de hoogte was van het verschijnsel eb en vloed van het getij van de oceaan en noemde de Atlantische Oceaan zelfs bij name (Strabo I,7). Hij meende dat enkele scènes uit de *Odyssee* zich beslist op de Atlantische Oceaan afgespeeld moesten hebben, zoals die van Kirke, kleindochter van Okeanos, die van de Faiaken, die zich op een eiland ver van de mensheid hadden teruggetrokken, en die van Kalypso, dochter van Atlas. Strabo citeert geleerden als Poseidonios, Artemidoros en Asklepiades, die veel gereisd hadden. Zo zou Artemidoros de Lotofagen aan de kust van Mauretanië gelokaliseerd hebben, beschrijft Asklepiades een stad Odysseia met een tempel voor Ulixes en een streek waar Hellenen wonen^a

5. Eratosthenes, de geleerde directeur van de bibliotheek van Alexandrië, concludeerde dat er volstrekt geen overeenkomst was tussen de homerische en de Griekse wereld. Homeros beschrijft noch Italië, noch de Etna, noch Etrurië, terwijl de Homerische helden daar toch rondgezworven zouden moeten hebben. Hij gaat in zijn scepticisme zelfs zover te beweren dat men pas het theater van Odysseus' reizen kan vinden, als men de leerlooier vindt die de zak met winden van Aiolos in elkaar gezet heeft!

6. Claudianus, inwoner van Italië, meende dat de grot van Hades waar Odysseus in boek 11 op bezoek gaat beslist niet in Italië gelegen kon hebben maar aan de mondingen van de Rijn, bij het altaar van Ulixes en Laërtes (Tacitus), in de buurt van Zierikzee, op een eiland tussen Gallië, Brittannië en de Rijn (Claud. *In Rufinum* 1):

est locus extremum pandit qua Gallia litus
oecani praetentus aquis, quo fertur Ulysses
sanguine libato populum movisse silentium
(er is een plek aan de verste kust van Gallië,
omspoeld door het water van de oceaan, waar Ulysses na een bloedoffer
het volk van de zwijgende schimmen zou hebben opgeroepen).

^aOdysseia is het huidige Odexice in Zuid-Portugal. De Hellenen woonden in Noord-Portugal, zie Inleiding Argos en Hellas met kaart.

7. Ook de Latijnse filosoof Seneca twijfelt sterk aan een Odysseus die tien jaar lang tussen Italië en Sicilië heen en weer gezworen zou hebben en suggereert dat hij wellicht buiten de voor de Romeinen bekende wereld heeft gezworven.^a

8. Dio Chrysostomos, een rondtrekkende zeer gewaardeerde filosoof uit de 1^e eeuw n.C., veegt in zijn 11^e Redevoering, die naar wordt aangenomen voorgedragen is in het hellenistische Ilion voor een "Trojaans" publiek, de vloer aan met Homeros, die hij omschrijft als een grote fantast. Algemeen wordt deze redevoering gezien als een sofistieke, epideiktische redevoering met een Romeins-politieke tendens, bedoeld om een positief beeld van de Trojanen te schetsen.^b *'Wat een onzin kraamt Homeros uit: goden raken gewond, kermen luid, plegen echtbreuk en valsheid in geschrifte. Homeros weet kennelijk precies wat goden in vergadering maar ook tête à tête tegen elkaar zeggen'*, zegt Dio. De schakingsgeschiedenis van Paris en Helena is ook allemaal onzin. Dio had, zei hij, het ware verhaal gehoord van een priester in Egypte: het stond op tempelmuren en zuilen in hiërogliefen geschreven en bevatte het verhaal van Menelaos zelf die Egypte had bezocht. Wat was de werkelijkheid? Helena kende vele huwelijkskandidaten, onder anderen Paris die met een groot gevolg naar haar hand kwam dingen. Hij was koning van geheel Azië tot aan Ethiopië toe. Aangezien haar vader Tundareus een verbinding met Azië nuttig vond, organiseerde hij een wettig huwelijk tussen Helena en Paris. Na de bruiloft ging Agamemnon echter onrust stoken, uit angst dat de Aziaten de macht in Griekenland zouden overnemen. De Trojanen hadden echter geen enkele verplichting om Helena af te staan, reden waarom zij na de dood van Paris trouwde met een andere Trojaan, Deifobos. Dat was een liefdesrelatie, anders was ze wel naar huis teruggekeerd! De enige waarheid die de Grieksgezinde Homeros vermeldt is de strijd bij het scheepskamp (boek V-VIII) en Achilles' enige heldendaad is het doden van de kleine Troilos!

Zo gaat Dio door met de verhalen van Homeros tot leugens te verklaren. Het houten paard hoort daar ook bij. Bij de onderhandelingen aan het eind van de oorlog beloofden de Grieken volgens Dio een geschenk aan Athene te zullen leveren, als er een bepaling werd opgenomen dat de twee gebieden elkaar met rust zouden laten. Daarop werd het houten paard de stad in gevoerd, zonder dat er een belachelijke verovering plaatsvond door lui die in dat paard zaten. Daarna viel de zogenaamde overwinnaar, het Griekse leger, op zee al uiteen. Sterker, het leger was eigenlijk verslagen, want thuis werden de aanvoerders door hun vijanden

^aDat wil zeggen: buiten de Zuilen van Herakles: Seneca *Brief* 88,7 *'extra notum nobis orbem'*.

^bDe Romeinen beroemden zich er immers op afstammelingen van de Trojaan Aeneas te zijn. Zie Dictys *Dagboek van de Trojaanse Oorlog*, p.15 ev.

opgewacht. Zie de terugkeer van Diomedes, Odysseus en de honderd vrijers, de moord op Agamemnon en de verbanning van Neoptolemos. De Pelopiden verdwenen successievelijk en werden opgevolgd door de Herakliden met de komst van de Doriërs. Kortom: Griekenland was totaal verzwakt. Ook Menelaos kon niet terug en bleef in Egypte hangen, alwaar hij dit verhaal aan de priesters verteld zou hebben.

Historisch interessant zijn de opmerkingen van Dio over de verzwakking van Griekenland door de Dorische invasie. Het blijkt dat zeer veel paleissteden in Griekenland en de Levant al vanaf 1200 v.C. in verval en onbruik zijn geraakt of zijn afgebrand.^a In de Griekse setting van Homeros zou dat betekenen dat de helden rond 1200 al vanuit verwoeste paleissteden een oorlog zijn aangegaan om na terugkeer in een chaos van Dorische invasies terecht te komen. Anders dan de gangbare opvatting is ben ik van mening dat de beroemde filosoof Dio Chrysostomos een serieuze poging heeft gedaan een historisch juist beeld te schetsen en Homeros als falsificator aan de kaak te stellen. Hij sluit aan bij de kritiek die Herodotos en Thucydides al hadden op het hele Trojeverhaal. Ik wil de lezer er bovendien op attenderen dat het beschrijven van tempelmuren in Egypte zeer gewoon was en dat we belangrijke historische informatie juist over deze late bronstijd op de muren van de tempel van Ramses III (1186-1155) vinden, te weten de vermelding van de Zeevolken die het in verschillende "raids" de Egyptenaren knap lastig hebben gemaakt. Tot nu toe is er geen zuilfragment gevonden waarop de Trojaanse oorlog volgens Menelaos staat gegrift, zodat we voorlopig moeten aannemen dat dat de fictie van Dio Chrysostomos is.

Het is begrijpelijk dat Dio, die Homeros uiteraard geheel in de Griekse setting plaatste, Homeros als een leugenaar aan de kaak stelt. Had hij de ware geografie gekend, dan was zijn oordeel beslist anders geweest. Dan had hij geweten dat het homerische Egypte, of liever gezegd de *rivier* de Egypte, in het noordwesten lag en ofwel de Seine (Wilkens, Cailleux), ofwel de Vistula (Vinci) was en dat verhalen over de Trojaanse oorlog via Achaïsche migraties over land of over zee via de zeevolken in het Middellandse-Zeegebied en dus ook in Egypte terechtgekomen zijn^b. Dan had hij beseft dat de Egyptische priesters, als hoeders van de orale traditie van het noordwesten, in 500 v.C. nog steeds dezelfde verhalen vertelden maar niet meer begrepen dat het over een totaal andere wereld dan de hunne ging.

^aZie Dictys p.246, kaartje van de paleisdestructies in c. 1200 v.C. uit: R.Drews *The end of the Bronze Age*.

^bMigraties te land gingen via Rusland, Dnjepr, Zwarte Zee. De Hyksos die door De Grave gelijkgesteld worden aan Saksen behoren tot de Zeevolken.

Laat dit genoeg zijn om aan te tonen dat de twijfel aan de juistheid van de plaatsing van Troje en de *Odyssee* in de Middellandse Zee op goede gronden berust en reeds in de oudheid door veel auteurs werd uitgesproken.

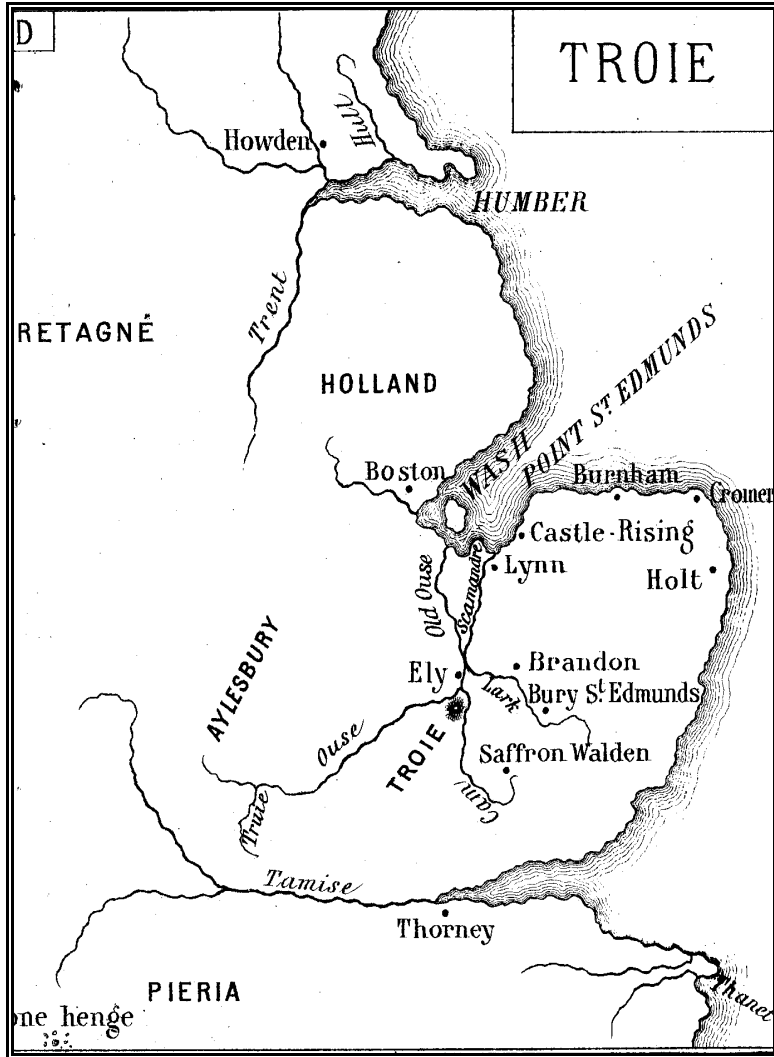
Waar lag het Atlantische Troje dan?

Op dit punt is I.A. Wilkens met zijn *Waar eens Troje lag* aan de slag gegaan. Hij ontwikkelde een weliswaar al eerder door anderen (Th. Cailleux, 1879) bedachte, maar nu volledig uitgewerkte theorie over een Atlantische setting van het Homerosverhaal. De Achaïers zijn geallieerde bewoners van het Europese vasteland, van Zuid-Spanje tot aan Scandinavië, die ten strijde trokken tegen het grote Britannië, waar Troje in de omgeving van het huidige Cambridge met een vesting op de Gog Magog Hills het machtscentrum was. De achtergrond van de oorlog was niet zo zeer de schaking van Helena, ook al was piraterij een veel voorkomend euvel in de bronstijd, maar de strijd om de voor de bronstijd onontbeerlijke metalen als koper en tin^a. Hoe moeten we ons de overlevering dan voorstellen? De geschiedenis rond Troje en de omzwervingen van Odysseus hebben plaatsgevonden in het West-Europese, Atlantische gebied. De verhalen zijn, al dan niet opgetekend, overgeleverd door de migranten die als de "Zeevolken" bekend staan en rond 1200 vanuit West-Europa het Egeïsche gebied tijdens de zogenaamde "Katastrofe" hebben oververd, aan alle grote paleisculturen een eind hebben gemaakt, gepoogd hebben Egypte binnen te vallen maar uiteindelijk als Doriërs - en misschien ook als Feniciërs - in Griekenland en het Midden-Oosten zijn neergestreken. Een feit is het dat de Zeevolken rond 1200 v.C. door Ramses III gesignaleerd zijn en vermeld staan in zijn tempelteksten. Vanwaar anders dan vanuit het westen moeten deze zeelieden zijn gekomen?

Wanneer we dat aanvaarden, moeten we verklaren waarom sommige plaatsnamen in Griekenland dan met de namen in Homeros corresponderen. De verklaring is eenvoudig. De migranten plakten de hun bekende Europese namen op de eilanden, rivieren, steden en gebieden waar zij zich vestigden, zoals de latere volksverhuizers in Amerika en Canada hun steden benoemden naar de plaatsen waar zij vandaan kwamen, zoals Holland, Zeeland, New-Amsterdam, Harlem, Boston etc. Tal van door Homeros genoemde plaatsnamen, ongeveer 60% van het totaal, zijn in Griekenland echter niet te identificeren. Met name de rivieren bij Troje zijn een kwelling voor diegenen die Hissarlik als het oude Troje zien. Wilkens (p.112) heeft alle door Homeros genoemde rivieren in Engeland kunnen identificeren, zoals de Rhesos -Rhee; de Rhodios -Roding; de Caresos -Cardyke; Granikos-Granta; de Scam(ander)- Cam; Simoeis- Great Ouse; de Satnioeis -Little Ouse en

^aZie Inleiding Piraterij.

niet te vergeten de Temese -Thames. Ook de meeste andere door Homeros genoemde namen van plaatsen en streken zijn door hem in een West-Europese

Troje aan de Wash volgens Cailleux (PH)

setting geïdentificeerd. Zo blijkt Ithaca Cadiz te zijn, Sidonia in Zuid Spanje te liggen (archeologisch bevestigd) en het rijk van Agamemnon in de buurt van Troyes (!) te liggen. De identificaties van Wilkens komen in diverse hoofdstukken

van de Inleiding en in de aantekeningen bij de *Odyssee* aan bod. Indien de vlakke voor Cambridge het strijdtoneel van Troje is geweest, dan kunnen talrijke problemen worden opgelost. De meer dan 1000 schepen vonden aan de kust van de Wash voldoende ruimte (30 km) om op het zand getrokken te worden bij hoog water, voldoende zand om beschermd te worden tegen de vloed en de vijand. Het slagveld was groot genoeg (ca. 30 km) om de strijdwagens in de strijd te werpen en de helden met *battle taxis* te vervoeren. De Wash is blootgesteld aan de Boreas-wind en de zon komt op over zee in het Noordoosten. De Gog Magog Hills zijn op een hoogtelijn van 50-70 m ruim genoeg om een stad van 20.000 mensen te bevatten. We hebben tevens een verklaring voor het eb-en-vloedverschil waarvan Homeros gewag maakt, de grijsgrauwe golven, de veelvuldige stormen, de afstanden die per etmaal per schip kunnen worden afgelegd etc.

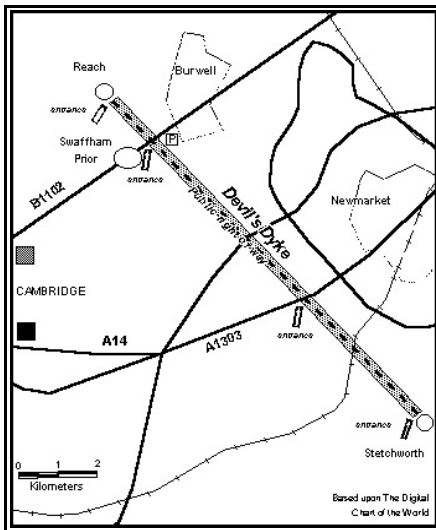
Het kaartje (p.22) van Troje uit de *Poésies d'Homère* van Cailleux was de eerste poging het slagveld van Troje te reconstrueren. De rivieren zoals die in de beddingen van de bronstijd gelopen hebben zijn door hem echter onjuist ingetekend. Bovendien liep de Wash vanaf 2000 v.C. veel verder landinwaarts tot iets ten noorden van Ely, zodat de oorlogsdijken nauwer aansloten bij het Achaïsche scheepskamp^{ab}. Wilkens heeft een gedetailleerde en verantwoorde kaart gemaakt van de oude waterlopen, waaruit blijkt dat vanaf de Gog Magog Hills het slagveld tot aan het scheepskamp van de Achaiërs niet door rivieren werd onderbroken, alleen door de *oorlogsdijken* die Homeros beschrijft en waarmee commentatoren zich geen raad weten. Het zijn de Devil's Dyke en de Fleam Dyke, die duidelijk een militaire functie hadden. Wilkens p.85: *'De huidige resten van de Devils Dyke en Fleam Dyke zijn nu nog respectievelijk 12 en 6 kilometer lang en gemiddeld 5 meter hoog, met een gracht van 4 meter diepte. De totale breedte van dijken en grachten aan de basis is bijna 30 meter. Er moet een groot leger aan het werk geweest zijn om deze aarden wallen aan te leggen die tien kilometer uit elkaar parallel lopen. Ze moeten aangelegd zijn door een invasieleger en niet door verdedigers van het grondgebied, omdat de grachten vóór de dijken aan de landzijde liggen'*.^c

^aZie Gideon p.129, die verwijst naar *The Fenland in Roman Times* van de Royal Geographic Society (ed. C.W. Phillips).

^bDat in Ely de naam Ilos is overgeleverd en dat daar zijn grafheuvel gelegen moet hebben (PH 320) wordt bestreden door Wilkens (p.96), die stelt dat Ely in 730 n.C. *El-ge* heette = Helle-land, land aan de Hellespont. Hij plaatst de grafheuvel van Ilos iets zuidelijker bij Barway (van *Beorg-eg*= barrow-island = grafheuvel-eiland).

^cZie kaart Battlefield op: <http://www.troy-in-england.co.uk/p1.htm> of troy-in-england.com/id6.htm.

Opravingen rond de Gog Magog Hills brengen steeds meer gegevens uit de Bronstijd aan het licht.^a De Wandlebury-ring, lange tijd als een monument uit de ijzertijd gezien, wordt nu door de geleerden al als een bronstijdmonument beschouwd. Hetzelfde geldt voor de bovengenoemde "War Ditches", die door Hughes en Tethbridge (1939) in oorsprong aan de Bronstijd worden toegekend. De voorwerpen en dierlijke beenresten uit de onderste lagen van de dijken lijken te

Een van de oorlogsdijken: Devil's Dyke

corresponderen met de recente bronstijd-opgravingen op de Babraham Road. De musea in Cambridge, Bury-St.Edmunds, Kings Lynn, Oxford hebben uitgebreide verzamelingen voorwerpen uit de bronstijd, waaronder een massale hoeveelheid wapentuig! In het gebied van de Fens is nota bene een speciaal Bronstijdmuseum gevestigd nabij Petersborough. Het lijkt geen twijfel dat er in de bronstijd rond de Wash een indrukwekkend beschavingscentrum moet zijn geweest. Volgens Taylor bood de Wash namelijk goede zeevaartmogelijkheden naar Europa en Noord-Engeland, terwijl de Icknield Way Wiltshire met Norfolk verbond. De rivieren Welland, Nene, Ouse, Cam en andere boden transportmogelijkheden met kano's naar het binnenland. Vondsten van goud, amber, faience en tin wijzen op verbindingen met Cornwall, Ierland, Noord-Europa en Egypte en duiden op een bijzonder rijke cultuur. Brons was alom aanwezig in een vorm die wijst op contact met de ontwikkelingen van Europese technieken van de Gallo-Germanen.

corresponderen met de recente bronstijd-opgravingen op de Babraham Road. De musea in Cambridge, Bury-St.Edmunds, Kings Lynn, Oxford hebben uitgebreide verzamelingen voorwerpen uit de bronstijd, waaronder een massale hoeveelheid wapentuig! In het gebied van de Fens is nota bene een speciaal Bronstijdmuseum gevestigd nabij Petersborough. Het lijkt geen twijfel dat er in de bronstijd rond de Wash een indrukwekkend beschavingscentrum moet zijn geweest. Volgens Taylor bood de Wash namelijk goede zeevaartmogelijkheden naar Europa en Noord-Engeland, terwijl de Icknield Way Wiltshire met Norfolk verbond. De rivieren Welland, Nene, Ouse, Cam en andere boden transportmogelijkheden met kano's naar het binnenland. Vondsten van goud, amber, faience en tin wijzen op verbindingen met Cornwall, Ierland, Noord-Europa en Egypte en duiden op een bijzonder rijke cultuur. Brons was alom aanwezig in een vorm die wijst op contact met de ontwikkelingen van Europese technieken van de Gallo-Germanen.

Passages in Homeros die deze identificatie bevestigen

Als de identificatie van Troje aan de Wash juist is, zullen alle andere geografische en toponymische aanduidingen in de Homerostekst met betrekking tot Troje daarmee in overeenstemming moeten zijn. Dit is een terechte eis, als men wenst dat de Atlantische theorie in alle details klopt, hoewel deze eis nooit gesteld wordt aan diegenen die menen dat de *Ilias* en *Odyssee* op de Middellandse Zee betrek-

^aCambridgeshire Archeologische site: www.archaeology.free-wire.co.uk, Mark Hinman. A.Taylor *Prehistoric Cambridgeshire*, 1977

king hebben, waar bijna elke aanwijzing over afstanden, windrichtingen, relatieve ligging van plaatsen, rivieren en namen tot inconsequenties of onmogelijkheden leidt. De wetenschap, die normaal gesproken alles ter discussie zou moeten stellen, meent in het geval van Homeros dat het grote dogma van Troje in Klein-Azië niet bewezen hoeft te worden of met de tekst van Homeros in overeenstemming dient te zijn. Het zij zo. Ter geruststelling van de lezer kan ik mededelen dat elke passage, welke ook maar, in de Atlantische setting verklaard kan worden, en dat op een consistente, eenduidige manier.

Aangezien de aantekeningen bij allerlei onderdelen van de *Odyssee* in zeer veel gevallen de verklaring geven van bepaalde details in Atlantisch verband, zal ik hier ter illustratie slechts enkele passages naar voren halen die alleen in het licht van de Atlantische setting verklaard kunnen worden. We beginnen met een simpel voorbeeld:

-Ilion of Troje wordt vaak met het kenmerkende epitheton "paardenland", "met mooie veulens" aangeduid, bijvoorbeeld in 2,15. Troas is zo rijk aan paarden, dat een voorvader van koning Priamus niet minder dan drieduizend merries had (XX,221), nog afgezien van de veulens. Deze graasden in een moerasgebied en waren zo mooi dat Boreas, de noordenwind, verliefd op hen werd en vermomd als paard twaalf veulens verwekte. Is de streek rond Troje een goed paardenland? Ja, deze typering komt overeen met wat er bekend is over paarden in Engeland. De oudste paardenresten in East-Aglia, de streek waar Troje dichtbij lag, stammen van 700.000 jaar geleden. De domesticering van paarden begon al in 2500 v.C. Er zijn uit de belangrijke bronstijd paardenbits gevonden, die gebruikt werden voor het inspannen van paarden voor karren, en delen van karrenwielen, onder andere in Flag Fen, het moerasachtige gebied waar volgens de Atlantische auteurs het slagveld van Troje zou zijn geweest, zie kaart p.22. Dat de Noordenwind deze merries in het oog kreeg is niet verwonderlijk want de Wash ligt op het noorden. Denk ook aan het bronstijdmonument van het White Horse van Uffington in Oxfordshire. In de Romeinse tijd hadden de Britse volkeren de beschikking over duizenden strijd-wagens. Vlakbij Troje in Engeland ligt Newmarket, al vele eeuwen een centrum van stoeterijen. Zie Wikiwand *The History of the Horse in Britain*.

-Het klimaat rond Troje. Als Troje in Engeland ligt, dan moeten er toch wel vermeldingen staan over het klimaat van Engeland, dat gekenmerkt wordt door mist, regen, kou uit het noorden, ijs, rijp, sneeuw, veel wind. Zijn er zulke passages aan te wijzen?

Toen we de stad en de steile wal echter hadden bereikt, zijn wij in het dichte kreupelhout rond de stad tussen riet en plassen gaan liggen, weggedoken onder de wapens.

Ons overviel toen een vreeslijke nacht met een wind uit het noorden,

ijskoud en hard; van boven viel sneeuw als een ijzige rijplaag
over ons heen: de schilden werden bedekt met een ijslaag.
Alle anderen hadden daar mantels en hemden en lagen
rustig te pitten, hun schouders geheel bedekt door hun schilden.
Ik had echter, dom genoeg, mijn jas bij vertrek bij
vrienden gelaten, omdat ik toch zeker niet dacht te bevriezen. (14,472 ev)

Hierin geeft Homeros ons enige informatie over de klimatologische omstandigheden rond Troje. Er staat dat er om Troje struiken, riet en plassen te vinden zijn, een moerasgebied dus, zoals dat tussen de Gog Magog heuvels en de zee bij de Wash vóór de kanalisatie van de Cam aanwezig was. Het waait er ijskoud vanuit het noorden, er valt sneeuw en het regent ijswater dat een rijplaag op de schilden afzet. De tijd waarin deze omstandigheden vaak voorkomen is de winter en het vroege voorjaar, wanneer er een koufront met polaire lucht voorbijtrekt. In de *Ilias* (3,1-10) spreekt Homeros over eindeloze regens, winterstormen en mist rond Troje, zoals wanneer er een Atlantisch warmtefront of depressies voorbijkomen. De Britse kraanvogels zijn zo verstandig om over Okeanos' stromen dan naar het zuiden te trekken, waar zij de Pygmeeën aanvallen (III,5)! N.B: wederom worden de oceaan met zijn stromingen genoemd! Nooit vertelt Homeros dat het zo lekker warm was bij Troje, wat men bij een mediterrane plaats zou verwachten. Wijnbouw is er niet bekend, aangezien het Achaische leger wijn importeert uit zuidelijke landen, van ver over de wijde zee (IX,71), uit Thracië (=Bretagne, Frankrijk) of uit Lemnos (=Montfort de Lemnos, Portugal, zie VII,465), net zomin als vijgen- en olijfbomen.^a

–Relatieve ligging.

Ofwel u bent onnozel, meneer, of van verre gekomen,
dat u me vraagt wat voor land dit wel is! 't Is toch echt niet zo onbekend, hoor. Nee, heel veel mensen kennen het wel; 't maakt niet uit of zij in het oosten wonen in land waar de dageraad opkomt, óf daarachter ergens in 't heiige, donkere westen.
't Is er wel wat ruw en niet zo geschikt dus voor paarden,
maar het is zeker niet arm, hoewel het ook niet erg weids is.

.....

Daarom, vriend, is de naam van Ithaka zelfs daar in Troje
wel bekend, dat ver van 't Achaische land schijnt te liggen. (13,238 ev)

^aZie PH 174-179.

In dit fragment wordt een belangrijke geografische aanwijzing gegeven voor de ligging van Troje. Odysseus is zojuist door de Faiaken afgezet in Ithaka en vraagt de herdersjongen, alias de godin Athene, waar hij in hemelsnaam terecht is gekomen. Zij noemt in deze passage drie windrichtingen: het oosten, dat vanuit Ithaka (Cadiz) gezien het Middellandse-Zeebekken is. De frase '*Daarachter ergens in het heilige westen*' verwijst dan naar Madeira, de Azoren, Caraïbe en/of Amerika. Ithaka ligt in het zuiden van Spanje, zodat Troje '*dat ver van 't Achaische land schijnt te liggen, naar men zegt*' (r.249) in het noorden moet liggen, hetgeen klopt met de ligging aan de Wash. Het is duidelijk dat, vanuit het Griekse Theaki gezien, deze geografische aanduidingen, met name '*zelfs daar in Troje*', geen betekenis hebben, aangezien Troje van daaruit gezien in het oosten ligt en dus al genoemd was. Bovendien zou de ligging van Troje zelfs een herdersjongen op Theaki wel bekend zijn, maar voor iemand uit Cadiz zou het verre Troje aan de Wash (2600 km) wel eens onbekend kunnen zijn ('*naar men zegt*').

-Chryses en zijn dochter Chryseïs uit Chrysa.

Luister naar mij, Zilverboog, u die Chrysa en 't heilige Killa
onder uw hoede heeft en met kracht over Tenedos heerst, u
Muizengod. (Il. I,37 ev)

In dit fragment worden enkele plaatsnamen genoemd, die onder het bewind van Apollo vallen, wiens priester Chryses vergeefs om de uitlevering van zijn dochter Chryseïs had gevraagd, die door Achilles was buitgemaakt tijdens een van zijn zuidelijke "raids" naar onder andere Lesbos en Lemnos (=Bretagne en Wight). Aangezien Chryses te voet langs de zee (I,34) naar het Achaische kamp komt, moeten wij deze plaatsen ten zuiden en niet al te ver van Troje zoeken. Toen Odysseus Chryseïs kwam terugbrengen gingen zij per schip, hetgeen betekent dat het gebied van Chryses aan water ligt en wel in een estuarium met veel dieptes of havenkommen (*limenos Polubentheos*; I,432). De tijd van vertrek, noch de duur van de reis worden aangegeven, maar de tocht zal ongeveer 24 uur geduurd hebben, aangezien zij na hun aankomst in de ochtend en het uitladen van alle offergaven, de offerande en de eetpartij nog '*de hele dag*' hadden om voor Apollo te zingen. Een blik op de kaart laat zien dat het schip na ruim één dag en één nacht varen (ca. 300 km) in het estuarium van de Temese (=Thames) is aangeland, waar een tempel van Apollo was bij het klooster van Thorney, de latere abdij van Westminster (PH 304)^a. De tempel is door een aardbeving ten tijde van Antoninus Pius verwoest en door koning Sebert afgebroken, die er een St.Petruskerk op bouwde. De namen die

^aCamden *Britannia*, 1607: Tit. Middlesex p.331: 'delubrum Apollinis'.

van dit fragment nog verklaard moeten worden zijn: Chrysa, Killa, Tenedos, Zilverboog en Smintheus. Zilverboog (*argurotox*), een vast epitheton bij Apollo, verwijst naar een eiland en wijk Silvertown in Londen, dat ook *Troia Nova* - 'Nieuw Troje' genoemd werd, en naar The Bow, een meander in de Thames in de buurt van de oude tempel van Apollo. Smintheus, Apollo de "Muizengod", is door Cailleux als volgt verklaard (PH 345): Apollo of Belen is niets anders dan de *bel-ain*, de reinigende ebstroom van de Helion, opgevat als Helios, de zon. Helion is de Maas (Meuse), die gesymboliseerd werd door een "mouse", zodat Apollo de bijnaam kreeg "God van de Muis" (Gr. *Smintheus*). De gangbare verklaring (Wilkins p.109) dat men dacht dat muizen de pest konden overbrengen en Apollo, die de ziekte kon genezen, daarom "Muizengod" werd genoemd lijkt mij minder aannemelijk. Wilkens identificeert Chrysa, Killa en Tenedos met drie plaatsen stroomafwaarts van de Thames: Grays (of Crayford, river Cray), Chilham en The Isle of Thanet. Cailleux heeft echter een ingenieuzere verklaring. Chrysa is afgeleid van het Griekse *chrysos* dat "goud" betekent, en is een vergrieksing van het woord "gilde", dat in zijn stam verwant is met "gulde, goud". Gilde was de aanduiding voor de religieuze broederschap, zoals het later voor de beroepsbroedersschappen werd gebruikt. Chryses kwam ook met een *gouden* scepter, een gildestaf dus, naar de Achaiers toe (I,15). Het gebouw waarin de gildebroeders waren gehuisvest werd Kill genoemd, waarmee Killa is verklaard^a. Chryses was dus de gildeleider, de Vader (abt) van dit Apollo-kill, waar hij tussen de eikenstammen en de haagbeuken zijn rituelen uitvoerde. Dezelfde eikenstammen zijn later de zuilen van de gotische kerk van Westminster geworden. Zijn eigen residentie wordt door Homeros Chrysa genoemd, dat wil zeggen "Gulda" of "Gilde", en zal dus de plaats van de latere Guild-Hall in Londen zijn geweest. Dit woord betekent naast Gildehal ook "Vergulde Hal", hetgeen slaat op het privilege van de gilden om hun gevels met goud te versieren (zie de Gildehal van Brussel). In de hal van de Guild-Hall staan (toeval?) de reusachtige beelden van Gog en Magog, die in vroege tijden Londen zouden hebben verdedigd. Hun namen komen echter al voor in Ezechiël 38 en 39,2,6 die spreekt over een beruchte strijder uit het uiterste noorden, Gog uit Magog!^b

^aVergelijk de Kill (klooster, kerk) van St. Columbanus in Iona

^bAls we de profetieën van Ezechiël 38 en 39 over Gog, de koning van Magog die uit het uiterste noorden het land van Israël binnenviel, goed bestuderen, dan moeten we constateren dat daarmee de bovengenoemde Gog Magog Hills bedoeld zijn vanwaaruit de Britse hordes de steden van Israël zijn komen plunderen. *'Zij wanen zich veilig op hun eilanden, maar de Heer zal zijn strijdwapens en ruiters en zijn leger vernietigen en de stad Magog in vlammen doen opgaan'*. Het oude Jeruzalem en het land van de Hebraïers (=Iberiërs) lag namelijk volgens een andere theorie van Cailleux in centraal Spanje rond

In 1,432 ev beschrijft Homeros volgens Cailleux dan ook met het offer dat Achaiers aan de Thames brengen het jaarlijkse boeteoffer en het Apollobanket van de gilde.^a De deelnemers zingen daarna de gehele dag 'een prachtige paian' tot Apollo, bedoeld om hem milder te stemmen en de pest te laten stoppen, een lied van boetedoening. *Paian* is een vergrieksing van het Saksische *pawn* (pand, borgstelling), waarmee wordt aangegeven dat de deelnemers aan de *paian* hun spijt betuigen en beloven borg te staan voor goed gedrag.

*Rotstekening van een labyrint,
Galicië, Spanje*

De laatste naam Tenedos wordt door beide auteurs gezien als het Isle of Tanet, waar eveneens een religieus centrum was in (East)minster. Alle namen en plaatsen van de Chryses-passage zijn dus vrij eenvoudig in het gebied van de Thamesmonding te vinden en vinden alleen daar hun logische samenhang. Elke poging een soortgelijke samenhang in Turkije te vinden is tot mislukken gedoemd.^b

- Gideon (p.125) en Wilkens (125 ev) wijzen op de 'prehistorische, in rotsen gekerfde of met stenen op de grond uitgelegde, spiraalvormige labyrinten die in Engeland nog altijd 'Troy towns' of 'walls of Troy', in Wales 'Caerdroida' en in Scandinavië 'Trojaborgs' worden genoemd'. Deze labyrinten moeten een oermodel hebben gehad in de stad Troje, waarvan in XX,145 vermeld is dat er een 'rondom opgeworpen wal' omheen lag (*amfichutos teichos*). Deze term moet worden opgevat als een cirkelvormige aarden wal of liever gezegd een systeem van als een labyrint naar binnen draaiende aarden wallen, zoals er in Europa meerdere te vinden zijn. Deze labyrinten symboliseren de baarmoeder en de wedergeboorte. Wilkens (p.126) ziet in de naam Troje een afleiding van *truare* dat 'een cirkelvormige beweging rond een stabiel centrum' betekent (het Latijnse *trua* is een roerstaaf, lepeltje). In het Duitse heet deze soort beweging "wenden" en een spiraal

Toledo. De Trojaanse Oorlog zou dan de wraaktocht van deze Iberiërs geweest zijn. Zie Cailleux *Judée en Europe*.

^aVergelijk daarmee het grote Apollofeest in de donkere wouden van Ithaka (Jerez, 20,276): 'Dienaren leidden een grote massa aan goden gewijde offerdieren de stad door. De kort geschoren Achaiers kwamen bijeen in het donkere woud van de schutter Apollo.'

^bZie verder Inleidingen Tenedos en Lesbos, Lemnos.

is een "Wendel", waarnaar de "Wendelburgen" zijn genoemd. De naam Wandlebury Ring op de Gog Magog Hills heeft dus deze Saksonische achtergrond.

-Het bestaan van de door de Achaïers opgeworpen oorlogsdijken wordt door Homeros op meerdere plaatsen bevestigd, zoals in *Il.16,395*, waar staat dat Patroklos de Trojanen terugdrong richting schepen en hen niet toestond de stad Troje te bereiken. Nee, tussen de schepen, de rivier en *de hoge dijk* richtte hij een slachting aan. Deze hoge dijken worden elders *gefurai ptolemoio* genoemd (oorlogsdijken) zoals in *XI,260*, waar staat dat na een slachtpartij door Agamemnon de paarden hun lege wagentjes *'ratelend over de oorlogsdijken sleepten'* bij gebrek aan de bijbehorende menners! In *VIII,553* zien we de Trojanen, die oppermachtig zijn op het slagveld, trots *bovenop de oorlogsdijken* kampvuurtjes stoken. Omdat de meeste vertalers zich geen raad weten met deze oorlogsdijken vertalen ze de termen geheel ten onrechte met "slagveld" of "perken". Mocht iemand zich afvragen waarom deze oorlogsdijken nog wel zijn overgebleven maar de omwalling van stenen, aarde en palissades rond het scheepskamp niet, dan kan ik verwijzen naar *Il.12,6* ev, waarin Homeros vertelt hoe de goden Poseidon, Apollo en Zeus, woedend als zij waren omdat de Achaïers bij de bouw van de wal verzuimd hadden passende offers te brengen, de wallen van het Achaïsche scheepskamp volledig van de kaart hebben geveegd, door negen dagen lang overvloedige regenval te produceren, rivierbeddingen te verleggen en de stroom en de vloed van de Hellespont naar binnen te laten stromen. *'Na de vernietiging van de wal maakte Poseidon de bodem weer glad en bedekte het lange strand weer met massa's zand; de rivieren liet hij hun normale loop weer nemen'*. Zo was er geen spoor meer van over!

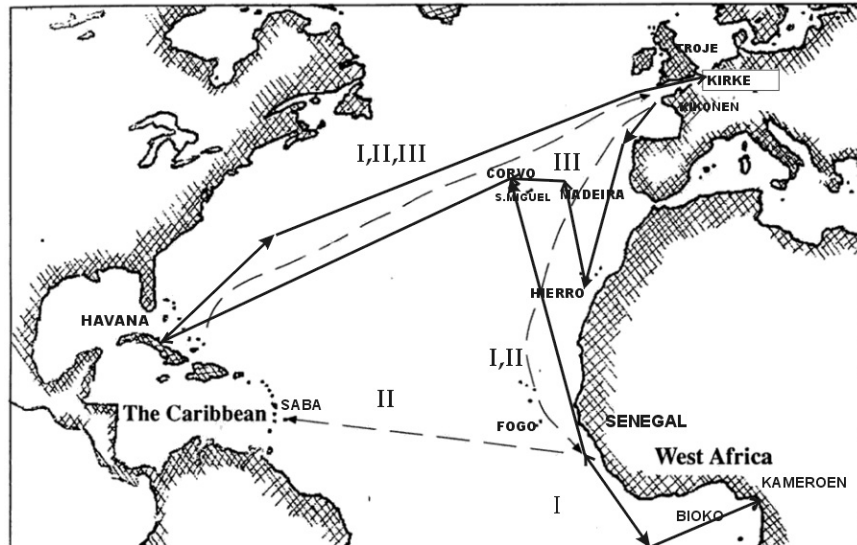
-Van de door Homeros genoemde rivieren zijn de Simoeis en de Skamander erg belangrijk. Cailleux' Gallo-Germaanse etymologie van de Simoeis is zeer overtuigend (PH 319): *sim* komt van *saim* = 'bron, moeras' en *oeis* is af te leiden van *ooze* (osen, hozen), dat 'ontwateren' betekent. De Simoeis ontwatert het moeras van de Wash tot aan Gog Magog en de bewoners daar heetten ten tijde van de Romeinen nog Simeni. In *Il.14,348* komt Zeus met Hera samen om te vrijen op de Ida-berg en zie: er ontspringen krokussen op die plek. De Ida waar de Skamander ontspringt is geïdentificeerd als de Ditton Woods en zie: de Cam ontspringt in Saffron Walden in de Ditton Woods, waarvan het eerste woord met *saffraan* -krokus samenhangt!

- Wilkens (p.40 ev) wijst verder nog op de talrijke passages waarin sprake is van koeien, stieren, kalveren en melkstallen, van populieren en wilgen (10,510), van een dodencultus met crematie en gouden urnen die onder een tumulus worden begraven, van mensenoffers, gastvrijheid en duels waarmee conflicten werden beslecht; zaken die niet alleen alle uitstekend toepasbaar zijn op de Gallo-Germaanse wereld maar vaak alleen in die wereld voorkomen. Zo bevestigt Taylor dat er in en rond de Fens, die als zomerweiden dienden, veel schapen en geiten maar

voornamelijk runderen werden gehouden en dat het graf in de bronstijd in Engeland bestond uit tumuli waarin een urn lag, bedekt met een omgekeerde urn, gewikkeld in een zak of doek die met een pin bijeengehouden werd. Op het slagveld bij Chippenham zijn zeven van dit soort tumuli gevonden.

De conclusie moet zijn dat de geografische omstandigheden rond de Cam en de Gog Magog Hills door de teksten van Homeros worden bevestigd en vice versa alle details die Homeros beschrijft daar zijn te vinden.

ODYSSEE

Legenda kaart Atlantische Oceaan:

Route I: (Janssen) Vanuit Troje door het Kanaal naar de Kikonen in Bretagne, de Lotuseters in Senegal, de Cyclopen in Kameroen, Aiolos op Corvo, de Lastrugonen in La Havana, terug naar Kirke in Zeeland.

Route II: (Wilkens) Gelijk aan I tot aan Senegal, dan naar de Cyclopen op Fogo, Aiolos op Saba, de Lastrugonen in La Havana, terug naar Kirke in Zeeland.

Route III: (Cailleux) Na de Kikonen naar de Lotofagen op Hierro, naar de Cyclopen op Madeira, naar Aiolos op Corvo, verder gelijk aan I.

Gestreepte lijn: de tot heden gangbare zeil- en handelsroutes over de oceaan.

Route van Odysseus na Kirke

Legenda Odysseus' tweede reis:

- I. Vertrek vanuit Zeeland (Kirke) naar de Seirenen op Tenedos (Thanet)
- II. Scylla en Charubdis bij Mount St. Michael
- III. Thrinakia en de runderen van Helios
- IV. Na een tweede rondje Charubdis: schipbreuk en aankomst bij Kalypso op S.Miguel, Azoren
- V. Vertrek per vlot, vlotbreuk en aankomst bij de Faiaken op Scheria = Lanzarote, Canarische Eilanden
- VI. Terugtocht per Faiakisch taxi-schip en aankomst in de Forkushaven van Ithaka (Cadiz, Jerez)

GODENBERAAD EN TERUGKEERBESLUIT

Muze, vertel van de man met de vele talenten, die erg lang rondzwierf nadat hij de heilige burcht van Troje verwoest had. Steden en denkwijzen leerde hij kennen van talrijke mensen, talrijk ook waren de pijnen op zee en 't leed dat hij voelde, vechtend voor zijn leven, zijn terugkeer en die van zijn makkers. Toch kon hij, hoe hij ook zijn best deed, zijn maten niet redden; want zij kwamen door eigen domme gedragingen om, onnozele lui, die de koeien van Helios Bovenzon opgegeten hadden. Dus die ontnam hun de dag van de terugkeer. Dochter van Zeus, godin, vertel ons daar ook van! Begin maar!*

Godenberaad

Toen waren alle anderen, die aan een peilloze dood ontsnapt waren, thuis en veilig voor oorlogsgeweld en de zee, terwijl alleen hij nog naar huis en zijn vrouw terugverlangde, omdat de machtige nimf Kalypso, stralende godheid, hem vasthield daar in haar welvende grotten en heel graag wilde dat hij haar echtgenoot werd.* Maar toen na verloop van de jaren de tijd aanbrak die de goden voor hem hadden voorbeschikt om terug te keren naar Ithaka, was hij zelfs daar niet verlost van ellende, zelfs in familiekring.* Alle goden behalve Poseidon hadden meelij met hem, want hij was afgrijselijk kwaad op hem, de held Odysseus, voordat hij zijn land kon bereiken.* Hij was echter ver weg bij de Ethiopiërs op bezoek, die aan 't eind van de wereld in tweeën verdeeld zijn, de ene groep waar Bovenzon ondergaat, de rest waar hij opkomt, om daar een offer van honderd stieren en rammen te krijgen. Hij vermaakte zich daar dus, aan tafel gezeten. De rest was echter bijeen in 't complex van Zeus, de Olumpische godheid.*

Aigisthos' misdaad*

Hij, de vader van goden en mensen, nam als eerste het woord - want 't beeld van Aigisthos zaliger kwam bij hem op, die door Agamemnonns wijjdvermaarde zoon, Orestes, gedood was -

